

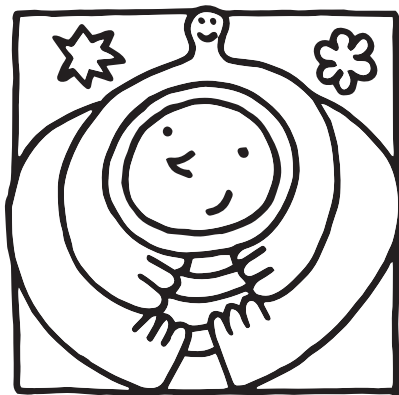
PSIHANALIZĂ CONTEMPORANĂ

Colecție coordonată de
Vasile Dem. Zamfirescu

Invidie și recunoștință

Cu o introducere de Hanna Segal

PSIHANALIZĂ
CONTEMPORANĂ

TREI

MELANIE KLEIN

Traducere din
limba engleză de
Anacaona Mindrilă

Consultant științific:
Simona Reghintovschi

Editori:
SILVIU DRAGOMIR
MAGDALENA MĂRCULESCU
VASILE DEM. ZAMFIRESCU

Redactare:
SOFIA MANUELA NICOLAE

Design copertă:
ADELINA BUTNARU (FABER STUDIO)

Director producție:
CRISTIAN CLAUDIU COBAN

Dtp:
OFELIA COȘMAN

Corectură:
MONICA ALEXANDRESCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
KLEIN, MELANIE

Invidie și recunoștință / Melanie Klein ; cu o introd. de Hanna Segal ;
pref. de R.E. Money-Kyrle ; trad. din lb. engleză de Anacaona Mindrilă-Sonetto ;
cons. șt.: Simona Reghintovschi. - București : Editura Trei, 2025
Conține bibliografie

ISBN 978-606-40-2746-7

- I. Segal, Hanna (pref.)
- II. Money-Kyrle, R.E. (pref.)
- III. Mindrilă-Sonetto, Anacaona (trad.)
- IV. Reghintovschi, Simona (cons.)

159.9

Copyright © Melanie Klein, 1975
First published as ENVY AND GRATITUDE AND OTHER WORKS 1946-1963
in 1975 by Chatto & Windus, an imprint of Vintage. Vintage is part of
the Penguin Random House group of companies.
No part of this book may be used or reproduced in any manner for the purpose
of training artificial intelligence technologies or systems. This work is reserved
from text and data mining (Article 4(3) Directive (EU) 2019/790).
Introduction copyright © Hanna Segal, 1988

Copyright © Editura Trei, 2025
pentru prezenta ediție

C.P. 27-0490, București
Tel./Fax: +4 021 300 60 90
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN 978-606-40-2746-7

Cuprins

7	Introducere
13	Prefață
15	1. Observații asupra unor mecanisme schizoide (1946)
53	2. Despre teoria anxietății și vinovăției (1948)
80	3. Despre criteriile încheierii unei psihanalize (1950)
88	4. Originea transferului (1952)
102	5. Influențele reciproce în dezvoltarea Eului și a Se-ului (1952)
108	6. Câteva concluzii teoretice privind viața emoțională a bebelușului (1952)
160	7. Despre observarea comportamentului bebelușilor (1952)
204	8. Tehnica psihanalitică prin joc: Istoria și semnificația sa (1955)
232	9. Despre identificare (1955)
284	10. Invidie și recunoștință (1957)
376	11. Despre dezvoltarea funcționării psihice (1958)
392	12. Lumea noastră adultă și rădăcinile ei în perioada de sugar (1959)
418	13. O observație asupra depresiei la schizofren (1960)
424	14. Despre sănătatea mentală (1960)
435	15. Câteva reflecții asupra <i>Orestiei</i> (1963)
474	16. Despre sentimentul de singurătate (1963)
495	Contribuții scurte
511	Note explicative
535	ANEXĂ
544	Bibliografie

Introducere

Acest volum conține scrierile lui Melanie Klein începând din 1946 și până la moartea ei, în 1960; el include și unele lucrări neterminate, publicate postum, în 1963. Ultimele lucrări din volumul *Iubire, vinovăție și reparație*, „O contribuție la psihogeneza stărilor maniaco-depresive” (1935), „Doliul și relația sa cu stările maniaco-depresive” (1942) și „Complexul Oedip în lumina anxietăților timpurii” (1945), introduc conceptul de poziție depresivă și marchează o nouă evoluție a gândirii lui Melanie Klein.

Prima lucrare din volumul de față, „Observații asupra unor mecanisme schizoide” (1946), introduce, de asemenea, un element nou: poziția paranoid-schizoidă. La începutul activității sale terapeutice cu copii, Melanie Klein a descris relația copilului cu obiectele parțiale — în principal sânul și penisul. Ea a observat și a analizat sentimentele de persecuție și clivajul între obiectele puternic idealizate și cele persecutorii; de asemenea, a remarcat influența reciprocă permanentă dintre proiecție și introiecție, dar nu a privit aceste caracteristici ca pe niște fenomene îmbinate între ele. În „Observații asupra unor mecanisme schizoide” ea consideră că aceste diferite caracteristici sunt părți corelate ale unei constelații recurente. În 1936, când a descris

8 poziția depresivă, a afirmat, de asemenea, că înainte de apariția acestei poziții, anxietățile predominante au o natură paranoidă. Ocazional, s-a referit la o poziție paranoidă. La început a folosit termenul „poziție” în mod mai puțin sistematic, vorbind, spre exemplu, despre o poziție maniacială când descria apărarea maniacială, ba chiar și de o poziție obsesională, raportată la apărarea obsesională. Lucrarea din 1946 acreditează ferm ideea existenței a două poziții, două moduri fundamentale de organizare psihică. În această lucrare, Melanie Klein cercetează detaliat anxietățile și mecanismele de apărare din perioada cea mai timpurie a vieții sugarului — poziția paranoid-schizoidă. A numit-o paranoid-schizoidă pentru că anxietatea prevalentă are natură persecutorie, iar principalul mecanism psihic este cel al clivajului. Ea arată că anxietățile de persecuție și mecanismele psihice, cunoscute de Freud, dar văzute de ea, funcționează încă din cea mai fragedă pruncie și le vede ca pe un sistem de anxietăți și mecanisme de apărare corelate. De asemenea, introduce un nou mecanism de apărare: identificarea proiectivă. În viziunea lui Klein — elaborată mai explicit de Susan Isaacs în lucrarea *The Nature and Function of Phantasy* (1952) —, termenul „mecanism” reprezintă o descriere mai abstractă și mai generală a unei fantasme inconștiente. Fantasma este conținutul psihic al mecanismului.

Fantasma sau mecanismul de identificare proiectivă s-a prefigurat în lucrările anterioare ale lui Melanie Klein. În „Importanța formării de simboluri în dezvoltarea Eului” (1930), ea descrie cum, în fantasmă, băiețelul psihotic clivează partea rea din sine, pe care o identifică cu urina, fecalele și chiar cu penisul său, și o proiectează apoi în corpul mamei, astfel încât corpul acesteia este perceput ca fiind plin cu obiecte rele. În lucrarea de față, ea arată că această fantasmă și acest mecanism se numără printre

primele și cele mai importante. Bebelușul clivează și proiectează în mama sa propriile părți intolerabile. El fantasmează că aceste părți iau în posesie corpul mamei, aceasta ajungând să fie identificată cu ele. În anumite situații, părțile bune din sine pot fi proiectate într-un mod similar, ceea ce duce la sărăcirea Eului caracteristică pentru personalitatea schizoidă. Luând în considerare importanța ei, lucrarea este surprinzător de scurtă. Descrierea identificării proiective ocupă ceva mai mult de două paragrafe; și totuși, este una dintre cele mai însemnate scrieri ale lui Melanie Klein. Ea a deschis calea spre înțelegerea schizofreniei și a pacienților schizoizi, considerați anterior a fi imuni la analiză. A stimulat demersuri de pionierat în domeniul psihanalizei psihoticilor, iar publicarea ei a fost urmată în scurt timp de lucrări importante, ai căror autori au folosit noile idei în activitatea lor clinică cu pacienți psihotici.

Această lucrare pe tema mecanismelor schizoide completează o nouă teorie metapsihologică. Klein postulează că, încă de la început, bebelușul are un Eu capabil să resimtă anxietatea, să formeze relații și să folosească mecanisme de apărare. Pe lângă faptul că acestui Eu îi lipsește în mare măsură integrarea, el este supus totodată clivării, prin acțiunea puternicelor mecanisme de clivaj, și fragmentării, sub imperiul anxietății. Bebelușul relaționează la obiecte parțiale. Ca urmare a clivajului și a proiecțiilor, aceste obiecte devin fie puternic idealizate, fie deosebit de persecutoare. Sentimentele de persecuție, mecanismele de clivaj, identificare proiectivă și fragmentare, în momente de anxietate intensă, caracterizează poziția paranoid-schizoidă, care reprezintă un punct de fixație pentru grupul de tulburări schizofrene. Persistența unora dintre aceste trăsături, la copiii care au atins și au perlaborat doar parțial poziția depresivă, reprezintă

10 fundalul personalității paranoide, narcisice și schizoide, chiar și atunci când ele nu sunt vizibil psihotice.

Pe măsură ce bebelușul integrează imaginea obiectului său ca persoană întreagă, are loc o schimbare fundamentală în integrarea Eului, în natura relațiilor cu obiectul și în natura anxietății. Bebelușul și copilul devin capabili să simtă vinovăție și grijă față de obiect. Klein a descris pentru prima oară acest aspect în două lucrări esențiale despre poziția depresivă (1935, 1940). În cele două scrieri care i-au urmat celei din 1946, „Despre teoria anxietății și vinovăției” (1948) și „Câteva concluzii teoretice privind viața emoțională a bebelușului” (1952), ea explorează amănunțit implicațiile schimbărilor ce au loc cu prilejul trecerii de la poziția paranoid-schizoidă la cea depresivă și fluctuațiile la care este supus acest proces, dat fiind faptul că suferința depresivă determină în repetate rânduri o anumită regresie la mecanismele de apărare paranoide și schizoide. Unul dintre contemporanii lui Melanie Klein afirmă că, fiind întrebată pe care dintre descoperirile sale o consideră cea mai importantă, ea a indicat descoperirea mecanismelor paranoide de apărare în fața vinovăției.

Celelalte lucrări incluse în acest volum se încadrează toate în sistemul de repere al noii sale concepții despre poziții și, după părerea mea, arată cum această concepție i-a lărgit și i-a adâncit perspectiva. Unele sunt tehnice, altele abordează subiecte psihanalitice mai generale, cum ar fi „Originea transferului” (1952), iar altele se încadrează în domeniul psihanalizei aplicate. Cele două materiale neterminate la care lucra chiar înainte de a muri, „Câteva reflecții asupra *Orestiei*” și „Despre sentimentul de singurătate”, vădesc o dispoziție reflexivă și vizează subiecte mai generale.

Formularea concepției despre poziția paranoid-schizoidă și cea depresivă reprezintă, într-un fel, punctul culminant al operei lui Melanie Klein și o întregeste, furnizând un cadru teoretic cuprinzător. Acest cadru constituie o idee nouă, originală, o contribuție teoretică ce a influențat profund gândirea psihanalitică.

A mai urmat însă o altă descoperire fundamentală: cea a invidiei primare. În anul 1957, Melanie Klein a publicat, ulterior unei lucrări mai scurte prezentate la Congres pe aceeași temă, monografia „Invidie și recunoștință”. Ea acordase dintotdeauna atenție invidiei și s-a referit la ea adesea în scrierile anterioare, dar, în „Invidie și recunoștință”, introduce ideea nouă cum că invidia acționează încă de la începutul vieții și este cea mai timpurie manifestare a pulsionii de moarte. Invidia se află în conflict cu iubirea și cu recunoștința. Acțiunea invidiei în poziția paranoid-schizoidă constituie un factor însemnat în patologie. De exemplu, pentru că atacă ceea ce este bun, invidia exercită o influență negativă asupra proceselor normale de clivaj și, astfel, împiedică formarea unei bune relații cu obiectul. Acest lucru, la rândul său, determină stări de confuzie bazate pe incapacitatea de a distinge un obiect bun de unul rău. Importanța invidiei a fost dintotdeauna recunoscută în activitatea psihanalitică — de pildă, în descoperirea de către Freud a invidiei de penis. Dar ideea că invidia acționează în relațiile cu obiectele parțiale, primare, și se îndreaptă spre sânul dăător de viață a fost absolut revoluționară.

Descoperirile psihanalitice sunt totdeauna marcate de controverse. Așa s-a întâmplat cu opera lui Freud; mai mult chiar, ultima sa concepție fundamentală, cea privind pulsionii de viață și cea de moarte, n-a fost acceptată pe deplin de marea majoritate a analiștilor.

Activitatea lui Melanie Klein a determinat încă de la început controverse pătimate. Tehnica ei de analiză a copilului, importanța pe care a acordat-o stadiilor pregenitale, accentul pus pe agresivitate au dat naștere controverselor timpurii cu Școala de la Viena, bazată pe opera Annei Freud. În anul 1926, când s-a mutat în Anglia, Klein a constatat că Societatea Britanică de Psihanaliză era mult mai receptivă la ideile ei. Dar postularea poziției depresive a dat naștere la noi controverse, iar unii dintre cei care-i acceptaseră cu entuziasm lucrările anterioare — Edward Glover, de exemplu — au considerat că merge prea departe atribuind bebelușului complexitate psihică. Diferențele de opinie tot mai mari au dat naștere la o serie de „Discuții polemice” în rândul Societății Britanice, iar cele două lucrări ale ei (1948 și 1952) reprezintă versiuni revizuite ale unora dintre contribuțiile pe care le-a adus la respectivele discuții. Lucrarea despre invidie a dat naștere unei noi furtuni.

Valoarea ideilor noi poate fi estimată în funcție de felul cum supraviețuiesc revoluțiilor pe care le provoacă. Multe dintre controversele de început pe marginea operei lui Melanie Klein sunt aproape uitate: astăzi, mulți analiști consideră ca de la sine înțelese relațiile cu obiectul timpurii descrise de Klein și mulți îi folosesc descoperirile și conceptele de început chiar fără a le cunoaște originea. O mare parte a gândirii ei a fost asimilată de psihanaliza ortodoxă. Analiștii cunoscuți sub numele de kleinieni, care-i folosesc explicit conceptele și tehnica, i-au dezvoltat opera și continuă s-o dezvolte, iar interesul față de ideile ei crește pretutindeni în lume. Vitalitatea și importanța operei lui Melanie Klein nu pot fi puse la îndoială.

Hanna Segal, Londra, 1987

Prefață

Acest volum din scrierile lui Melanie Klein conține toate lucrările târzii, începând din 1946 și până la moartea ei, în 1960 — excepție făcând *Povestea unei analize de copil*, care este publicată separat. Spre deosebire de scrierile care compun volumul *Iubire, vinovăție și reparație și alte opere, 1921-1945* (cele mai multe dintre ele fiind publicate inițial în *Contributions to Psycho-Analysis*), conținutul volumului de față nu a mai fost adunat laolaltă anterior. Unele lucrări au apărut pentru prima oară în două cărți, *Developments in Psycho-Analysis* și *New Directions in Psycho-Analysis*, la care au contribuit și alți autori pe lângă Melanie Klein. Inițial, *Invidie și recunoștință* a fost concepută ca monografie, iar alte scrieri au fost publicate postum în volumul *Our Adult World and Other Essays*. În plus, pentru că unele au fost scrise special pentru psihanaliști, iar altele, pentru publicul larg, volumul are un conținut mai puțin omogen decât celelalte. Dar el cuprinde scrierile din ultima etapă, cea mai matură, a activității profesionale a lui Melanie Klein și, în consecință, conține lucrări de maximă importanță pentru cei care-i studiază opera.

La fel ca în cazul celorlalte volume, spre sfârșitul cărții sunt date Note explicative, cu scopul de a indica poziția fiecărei teme

14 principale în evoluția gândirii lui Melanie Klein. La sfârșit sunt redată o Introducere și două Prefețe la edițiile anterioare, scrise de Ernest Jones, pentru interesul istoric pe care îl prezintă.

R.E. Money-Kyrle

Observații asupra unor mecanisme schizoide¹ (1946)

Introducere

Lucrarea de față vizează importanța anxietăților și mecanismelor paranoide și schizoide timpurii. Am reflectat îndelung asupra acestui subiect vreme de mulți ani, chiar înainte de a-mi limpezi concepția privind procesele depresive la bebeluș. Însă, pe parcursul elaborării concepției despre poziția depresivă infantilă, problemele legate de faza care o precedă s-au impus din nou atenției mele. Acum doresc să formulez unele ipoteze la care am ajuns cu privire la anxietățile și mecanismele mai timpurii.²

¹ [Notă de subsol la versiunea din 1952:] Această lucrare a fost prezentată în fața Societății Britanice de Psihanaliză la 4 decembrie 1946 și a fost publicată fără a suporta modificări, cu excepția câtorva intervenții minore (în principal adăugarea unui paragraf și a câtorva note de subsol).

² Înainte de a încheia această lucrare, am discutat principalele ei aspecte cu Paula Heimann, căreia îi sunt foarte îndatorată pentru sugestiile stimulatoare în direcția clarificării și formulării mai multor concepte prezentate aici.

Ipotezele pe care le voi avansa și care privesc etapele foarte timpurii ale dezvoltării s-au conturat prin deducție, pe baza materialului acumulat în analiza adulților și copiilor, iar câteva dintre aceste ipoteze par să corespundă unor observații făcute frecvent în practica psihiatrică. A-mi demonstra afirmațiile ar presupune o acumulare de material clinic detaliat, pentru care nu există suficient spațiu în contextul lucrării de față, dar sper să umplu acest gol prin contribuții ulterioare.

Pentru început, este util să prezint pe scurt concluziile pe care le-am avansat deja privind cele mai timpurii etape ale dezvoltării.³

În cea mai timpurie perioadă din viața sugarului apar anxietăți caracteristice psihozelor, care obligă Eul să-și formeze anumite mecanisme de apărare. În această perioadă pot fi găsite punctele de fixație ale tuturor tulburărilor psihotice. Această ipoteză i-a îndemnat pe unii oameni să creadă că eu consider că toți bebelușii sunt psihotici; dar m-am ocupat suficient de această neînțelegere cu alte ocazii. Anxietățile psihotice, mecanismele și apărările Eului din prima perioadă a vieții au o influență profundă asupra dezvoltării în toate aspectele sale, inclusiv dezvoltarea Eului, a Supraeului și a relațiilor cu obiectul.

Mi-am exprimat deseori părerea că relațiile cu obiectul există încă de la începutul vieții, primul obiect fiind sânul mamei, care, pentru copil, se clivează într-un sân bun (gratificant) și unul rău (frustrant); acest clivaj duce la separarea iubirii de ură. Am sugerat, în plus, că relația cu primul obiect presupune introiectarea și proiectarea acestuia, astfel că, încă de la început, relațiile

³ Cf. lucrărilor mele, *Psihanaliza copiilor* (1932), traducere de Anacaona Mîndrilă-Sonetto, București, Editura Trei, 2010, și „O contribuție la psihogeneza stărilor maniaco-depresive” (1935), în *Iubire, vinovăție și reparație și alte opere 1921-1945*, traducere de Anacaona Mîndrilă-Sonetto, București, Editura Trei, 2011.

cu obiectul sunt modelate prin interacțiunea între introiecție și proiecție, între obiectele și situațiile interne și cele externe. Aceste procese participă la construirea Eului și a Supraeului și pregătesc terenul pentru apariția complexului Oedip, în a doua jumătate a primului an de viață.

De la început, impulsul distructiv se îndreaptă spre obiect și, inițial, este exprimat prin atacuri sadic-orale fantasmate asupra sânelui mamei, care se transformă în scurt timp în atacuri asupra corpului ei, prin toate mijloacele sadice. Fricile de persecuție născute din impulsurile sadic-orale ale bebelușului de a jefui corpul mamei de conținuturile sale bune și din impulsurile sadic-anale de a introduce în ea propriile excremente (inclusiv dorința de a pătrunde în corpul ei pentru a o controla din interior) au o mare importanță în apariția paranoiei și schizofreniei.

Am enumerat diferite mecanisme de apărare tipice ale Eului timpuriu, cum ar fi clivarea obiectului și a impulsurilor, idealizarea, negarea realității interne și externe și înăbușirea emoțiilor. De asemenea, am menționat diferite conținuturi anxiogene, între care frica de a fi otrăvit și devorat. Cele mai multe dintre aceste fenomene — dominante în primele câteva luni de viață — se găsesc mai târziu în tabloul simptomatic al schizofreniei.

Am denumit ulterior această perioadă timpurie (descrișă inițial drept „faza de persecuție”) „poziție paranoidă”⁴ și am afirmat că ea precedă poziția depresivă. Dacă fricile de persecuție sunt extrem de puternice și, din acest motiv (dar nu

⁴ În 1946, când această lucrare a fost publicată pentru prima oară, foloseam termenul meu „poziție paranoidă” în sinonimie cu cel de „poziție schizoidă” al lui W.R.D. Fairbairn. Cumpănind ulterior, am hotărât să combin termenul lui Fairbairn cu al meu; pe tot parcursul cărții de față [*Developments in Psycho-Analysis*, 1952, în care a fost publicată inițial această lucrare] folosesc expresia „poziție paranoid-schizoidă”.

numai), bebelușul nu poate perlabora poziția paranoid-schizoidă, perlaborarea poziției depresive este, de asemenea, împiedicată. Acest eșec poate să conducă la consolidarea regresivă a fricilor de persecuție și să întărească punctele de fixație pentru psihozele grave (adică grupul schizofreniilor). Un alt rezultat al dificultăților însemnate ce survin în perioada poziției depresive poate fi apariția ulterioară, pe parcursul vieții, a tulburărilor maniac-depresive. Am concluzionat, de asemenea, că în perturbările mai puțin grave ale dezvoltării, aceiași factori influențează puternic alegerea nevrozei.

Deși am presupus că deznodământul poziției depresive depinde de perlaborarea fazei precedente, am atribuit totuși poziției depresive un rol central în dezvoltarea timpurie a copilului, întrucât o dată cu introiectarea obiectului ca întreg, relațiile bebelușului cu obiectul se modifică fundamental. Sinteza aspectelor iubite și a celor urâte ale obiectului complet dă naștere sentimentelor de doliu și vinovăție, care presupun progrese vitale în viața afectivă și intelectuală a bebelușului. Aceasta este, totodată, o răscruce critică în alegerea nevrozei sau psihozei. Ader în continuare la toate aceste concluzii.

Observații pe marginea lucrărilor recente ale lui Fairbairn

În mai multe scrieri recente⁵, W.R.D. Fairbairn a acordat multă atenție subiectelor de care mă ocup acum. De aceea, consider util să clarific câteva puncte esențiale de acord și dezacord între noi.

⁵ Cf. „A Revised Psychopathology of the Psychoses and Neuroses”, „Endopsychic Structure Considered in Terms of Object-Relationship” și „Object-Relationship and Dynamic Structure”.

Se va vedea că unele dintre concluziile pe care le voi prezenta în lucrarea de față concordă cu concluziile lui Fairbairn, pe când altele se deosebesc în mod fundamental. Principalul unghi de abordare folosit de Fairbairn a fost dezvoltarea Eului în relația cu obiectele, pe când al meu a fost predominant cel al anxietăților și al fluctuațiilor acestora. El a numit cea mai timpurie etapă „poziția schizoidă”: a afirmat că ea face parte din dezvoltarea normală și constituie baza tulburărilor schizoide și schizofrene ale adultului. Sunt de acord cu această afirmație și consider că descrierea făcută de el fenomenelor schizoide de pe parcursul dezvoltării este semnificativă și relevantă, având o mare valoare în înțelegerea comportamentului schizoid și a schizofreniei. Consider, de asemenea, că părerea lui Fairbairn potrivit căreia grupul tulburărilor schizoide și schizofrene are o întindere mult mai mare decât se recunoaște este corectă și importantă, iar accentul special pus de el pe relația esențială între isterie și schizofrenie merită toată atenția. Termenul său de „poziție schizoidă” ar fi adecvat dacă ar fi înțeles ca acoperind deopotrivă frica de persecuție și mecanismele schizoide.

Nu sunt de acord — ca să mă refer la prima dintre chestiunile fundamentale — cu revizuirea de către Fairbairn a teoriei asupra structurii psihicului și a instinctelor. De asemenea, nu sunt de acord cu concepția sa cum că, în primă instanță, doar obiectul rău este internalizat — concepție care, după mine, contribuie la diferențele importante dintre ideile noastre cu privire la dezvoltarea relațiilor cu obiectul și la dezvoltarea Eului. Căci eu susțin că sânul bun introiectat alcătuiește o parte vitală a Eului, exercită încă de la început o influență fundamentală asupra proceselor de dezvoltare a Eului și afectează deopotrivă structura Eului și relațiile cu obiectul. De asemenea, nu sunt de acord cu ideea lui

20 Fairbairn că „marea problemă a individului schizoid constă în cum să iubească fără a distruge prin iubire, pe când marea problemă a individului depresiv constă în cum să iubească fără a distruge prin ură”.⁶ Această concluzie concordă nu doar cu respingerea de către Fairbairn a concepției lui Freud privind pulsunile primare, ci și cu faptul că el minimizează rolul jucat de agresivitate și de ură încă de la începutul vieții. Ca urmare a acestei abodări, el nu conferă suficientă greutate importanței anxietăților și a conflictelor timpurii și nici efectelor dinamice ale acestora asupra dezvoltării.

Anumite probleme privind Eul timpuriu

În discuția ce urmează voi izola un aspect al dezvoltării Eului și, în mod intenționat, nu voi încerca să-l pun în legătură cu problemele dezvoltării Eului ca întreg. De asemenea, nu pot aborda aici relația Eului cu Se-ul și cu Supraeul.

Până acum știm prea puține despre structura Eului timpuriu. Unele idei avansate recent pe această temă nu m-au convins; mă gândesc îndeosebi la concepția lui Glover despre nucleii Eului și la teoria lui Fairbairn privind un Eu central și două Euri secundare. După părerea mea, mai util este accentul pus de Winnicott pe lipsa de integrare a Eului timpuriu.⁷ Aș spune, de asemenea, că Eului timpuriu îi lipsește în bună măsură coeziunea și că tendința spre integrare alternează cu tendința spre dezintegrare,

⁶ Cf. „A Revised Psychopathology” (1941).

⁷ Cf. D.W. Winnicott, „Dezvoltarea emoțională primitivă” (1945), în *De la pediatrie la psihanaliză*, traducere de Claudia Alecu și Ioana Lazăr, București, Trei, 2003. În această lucrare, Winnicott a descris totodată rezultatul patologic al stărilor de lipsă de integrare, spre exemplu cazul unei paciente care nu putea să facă diferența între sora ei geamănă și ea însăși.